

Soru Cevap
Ölü Araziler ve Zimmiye Harâc Koymak Hakkında
Zemenu'l Ğarbe'ye

Soru:

es Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakâtuh

Zihnimde dolaşan iki şıklı bir soru var. İktisat Nizamu kitabında ölü ve haracî araziler hakkında pek çok şey okudum. Konu aynı formatta Maliye kitabında da tekrar ediliyor. Haracî arazilerindeki ölü araziler, Müslüman ihya ederse öşür arazisi olarak muamele görür. Belleme ve mülk edinme hakkı vardır. Harâc konmaz. Sadece öşür alınır. Zimminin ise mülk edinme hakkı yoktur ve haraç öder, deniyor. Soru şudur: Öşür arazisi kabul edildiği halde neden mülk edinemiyor? Müslüman, öşür arazisini belleyebilir ve mülk edinebilir. Asıl olan Müslümanda olduğu gibi öşür arazisi muamelesi ile muamele edilmesidir. Birinciye yönelik durum böyledir.

İkinci soru ise peki neden Zimmi öşür arazisinden harâc ödemek zorundadır diyoruz. Harâc, öşür arazisinden olmaz. Asıl olan asıl olarak muamele edilmesi ve harâc denilmemesidir. Çünkü harâcın, şeri bir mefhumu var. Burada biz, öşür arazisinden Zimmiden alınan mala harâc demekle tanuma muhalefet etmiş olduk. Neden bu malın adlandırılması konusunda burada hiçbir içtihat yok? Teşekkür ediyorum.

Cevap:

Aleykum'us Selam ve Rahmetullahi ve Berakâtuh

1- Ölü arazi, ya öşür arazisinden olur ya da haracî araziden olur.

A- Öşür arazisine gelince, ölü arazileri ihya etmek, öşür niteliğini kaldırmaz. Müslüman ihya ederse hem rakabesine hem de menfaatine sahip olur. Zekât olarak öşür öder. Zimmi kâfir ihya ederse, öşür arazisi olarak kalır. Hem rakabesine hem de menfaatine sahip olur. Ama öşür değil harâc öder. Çünkü öşür, bir zekâttır. Kâfirden ise zekât olmaz. Tarım arazisinden şeri hükümlere uygun olarak ya öşür ödenir ya da harâc ödenir. Öşür kâfirden olmayacağına göre bu yüzden harâc öder.

B- Haracî arazilerdeki ölü arazilere gelince, bunlar iki çeşittir:

- Daha önce harâc konmuş haracî araziler olup da daha sonra ölü araziye dönüşmüş olanları Müslüman veya kâfir ihya ettiği takdirde niteliği değişmez. Aksine haracî arazi olarak kalır, gerek Müslüman gerekse kâfir harâc öder.

- Daha önce harâc konmamış haracî araziler ise Müslüman ihya ederse öşür arazisi olur ve öşür öder. Zimmi kâfir ihya ederse niteliği değişmez, haracî arazi olarak kalır ve harâc öder.

C- Zimmi sahip olduğu zaman öşür arazisinden harâc ödemek zorundadır diyoruz. Çünkü arazi, bir payeden muaf tutulamaz. Ya öşür arazisi olur, Müslüman zekât olarak öşür öder. Çünkü zekât, Zimmiden olmaz. Ve çünkü tarım arazisi, şeriata hükümlerine uygun olarak payeden muaf tutulamaz. Bu yüzden Zimmi, öşür arazisine sahip olduğunda harâc öder.

- Bu konuya biraz daha açıklık getirmek amacıyla yani tarım arazisi bir payeden muaf tutulamayacağı için deriz ki: Tarım arazisi hükümlerinin delilleri, bir araziye ya öşür ya da haracî kılıyor. Bu nasıl oluyor denirse, bunun açıklaması şöyledir: Şeriatta bulunan tarım arazisi hükümlerinin delilleri:

• Tüm arazi konusunda genel delillerdir. Araziye zekât olarak öşür ya da öşürün yarısını [yirmide bir] şeri hükümlere uygun olarak vacip kılıyor. *فِيمَا سَقَّتْ الْأَنْهَارُ وَالْغَيْمُ الْعُشُورُ، وَفِيمَا سَقَّى بِالسَّائِبَةِ نَصْفُ الْعُشْرِ* "Nehir ve bulutların suladıklarında onda bir var, el ile sulananlarda yirmi de bir var."

• Fetihlerden sonra arazilerde yeni bir sorun ortaya çıktı. Fethedilen arazilere, genel nasstan hariç tutularak harâc kondu. Ebu Ubeyd şöyle dedi: Yezid ibn Harun, İbn Ebî Zi'b'ten, ez-Zuhrî'den rivayet ettiğine göre "Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Bahreyn Mecusilerinden cizyeyi

kabul etti." ez-Zuhrî dedi ki: *"Kim Müslüman olursa, İslam'ı kabul edilir. Müslümanlığı, toprak hariç canını ve malını korur. Çünkü arazi, Müslümanlar için bir Fey'dir. Zira o güçlü iken başta Müslüman olmadı."* Ömer RادیAllahu Anh da Sevad arazileri konusunda böyle hüküm verdi ve dedi ki: *"Kâfirlerin topraklarına sahip olduğumu ve oralara harâc koyduğumu gördüm..."* "Vb.

• Bu nedenle Dâr'ul İslam'daki tüm tarım arazilerinden şeri hükümlere uygun olarak zekât alınır. Sadece belirli bir türden harâc alınır.

• Genel hüküm, genelliği üzerinde devam eder. Dâr'ul İslam'daki tüm tarım arazilerinden şeri hükümlere uygun olarak zekât alınır. Genel hükümden ancak başka bir nass ile -haracî araziler-tahsis edilenler hariç tutulur.

2- Bu, tarım arazilerinin hükmüdür. Tarım arazisi ya öşür arazisi ya da harâc arazisidir. Tarım arazilerinin sınıflandırılması böyledir. Tarım arazileri, bir payeden muaf tutulmaz. Yani burada öşür veya haracî arazi denilmeyen hiçbir tarım arazisi yoktur.

3- Harâcın şeri bir mefhumu var. Zimmi, öşür arazisinden harâc ödediği zaman harâcın şeri mefhumuna muhalefet etmiş oluruz sözüne gelince, Bu söz doğru değildir. Çünkü haracî arazi, arazinin vakasında anlaşılabilir bir vasıf ile illetli değildir. Arazi, arazidir yani arazi camit bir lafızdır. Ne öşür arazisi ne de haracî arazi arasında gerek toprak gerekse tarım açısından hiç bir fark yoktur. Harâc kelimesi, hüküm ile ilgili anlaşılabilir bir vasıf değildir. Bu nedenle Zimmi sahip olduğu öşür arazisinden harâc öder. Bunda harâcın mefhumuna herhangi bir muhalefet söz konusu değildir.

Kardeşiniz Ata İbn Halil Ebu Raşta

Facebook sayfasının linki:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=220629058105179>

H.09 Zilka'de 1434
M.15 Eylül 2013